

magyar gimnazisták demotiváltságát tárja fel. Elgondolkodtató Piniel Katalinnak, az idegen nyelvi szorongással foglalkozó kutatása, illetve annak tanulságai. A két utolsó esettanulmány témája egy-egy speciális probléma: Ormos Eszter a diszlexiás, Kárpáti Dorottya pedig a siket tanuló nyelvtanulási nehézségeit mutatja be.

Valamennyi tanulmány készítője először bevezetésképpen röviden leírja az adott témához kapcsolódó nyelvpedagógiai kutatásokat, illetve ezek eredményeit. Ezt követően bemutatják az általuk alkalmazott vizsgálati módszer(ek)e)t. (A leggyakoribbak az interjú és a kérdőív.) Az „eset”, a vizsgálat részletes leírását a tanulságok levonása követi. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a szerzők célja nem az általánosítás. Az olvasónak magának kell eldöntenie, hogy mit tud hasznosítani a különböző esetek megismerése során. Minden tanulmány bőséges hivatkozási listával zárul, így az adott téma iránt részletesebben érdeklődőknek kész bibliográfia áll a rendelkezésére. Azok pedig, akik inkább a gyakorlati kipróbálást részesítik előnyben és saját csoportjaikban is hasznosítani szeretnék az esettanulmányok során használt vizsgálati eszközöket, a kérdőíveket, interjúkérdéseket megtalálhatják az egyes tanulmányok függelékeként.

A nyelvtanár szakos hallgatóknak szánt, fontosabb fogalmakat magyarázó záró fejezet előtt a szerkesztők ötlettára hasznos tanácsokat ad a nyelvtanároknak és a nyelvtanulóknak egyaránt, bizonyítva ezzel azt is, hogy a kötet nemcsak a nyelvtanulókról, hanem nekik is szól.

Maruszkai Judit

Puszkász és Puskás

Gondolatok a kultúra közvetíthetőségéről Milyen a magyar...? 50 hungarikum

Milyen a magyar...? 50 hungarikum. Főszerkesztő: Bori István. Szerkesztette: Kiss Noémi, Pongrácz Péter és Vaderna Gábor. A szócikkeket írta: Bakody Csilla, Berkes Katalin, Bori István, Csontos Nóra, Kiss Noémi, Mann Jolán, Masát Ádám, Nádor Orsolya, Parragh Szabolcs, Pongrácz Péter, Szentesi Adrienn és Vaderna Gábor. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2005. 146 oldal, 2000 Ft.

Amikor kiderül, hogy magyar vagyok, a külföldiek rendszerint egy szóval válaszolnak: Puszkász. Olykor azt is hozzáteszik: Real Madrid. Hát bizony én szeretem a labdarúgást, s jól esik, hogy az emberek szerte a világon emlékeznek a legendás magyar futballistákra. De vajon ugyanarra emlékezünk? Ők a Real Madridot emlegetik, Puskás mellett Di Stefanót, én pedig szívesebben emlékszem az Aranycsapatra, a Kispestre, Puskás mellett Bozsikra. Ezt már jóval kevesebben ismerik. Ilyenkor mesélni kezdek erről: londoni 6:3, megvertük az angolokat idegenben (nekik persze otthon), sőt, utána Budapesten még jobban megvertük őket, s nem hallgatom el, hogy a világbajnokság döntőjét elveszítettük. A végén pedig kiderül, hogy én valami Puskást emlegetek, de ők csak Puszkásról hallottak.

Egyfelől a külföldi gondol valamit rólunk – ki többet, ki kevesebbet, van, aki mást és van, aki másképp –, másfelől vannak dolgok, amit valamiért mindenképpen szeretnék elmesélni magunkról, vannak olyan dolgok, amelyekkel szívesen jellemzem a hazámat. Egy dolog, hogy milyennek látnak, s egy másik, hogy milyennek akarunk látszani.

Amikor a *Milyen a magyar...? 50 hungarikum* című kis kötetet szerkesztettük, a legnagyobb dilemmát ez okozta. Nem szabad kihagyni azokat a dolgokat, melyekről ismertek vagyunk külföldön, ugyanakkor bizonyos dolgokra fel szerettük volna hívni a figyelmet. Ha a nemzetkarakterológiai hagyomány pusztai, lovas nemzetként emlékszik ránk, nem hagyhattuk ki a magyar ló elemzését, továbbá ha már annyian játszanak a Rubik Kockával szerte a világon, fel kellett hívnunk a figyelmet arra, hogy a kocka feltalálója egy magyar ember. Olyan könyvet szerettünk volna tehát készíteni, amely e kettős elvárásnak megfelel, amely egyszerre lehet imázsalkotó és imázsépítő; melyben az ismertetés, a leírás több pusztai adatközlésnél. Mindemellett egy olyan könyvet szerettünk volna létrehozni, mely nem csupán a magyar kultúra közhelytára, hanem egy szórakoztató, bárki – magyarok és nem magyarok – számára egyaránt fogyasztható kötet.

Egy ilyen műbe rengeteg mindent bele lehet zsúfolni, s az ötletekben mi is bővelkedtünk. Végül ötven témát választottunk ki a több száz lehetséges közül, s ezt az ötvenet igyekeztünk röviden, olvasmányosan bemutatni. *Milyen a magyar...?* – ezt a kérdést tettük fel ötvenféleképpen a magyar élet ötven különböző arcát megvilágítva. Az egyes szócikkek hossza nem haladja meg a három-négy oldalt, s a változatos témák miatt eltérő karakterűek. A magyar konyha bemutatása szükségképpen kíván más hangütést és megformáltságot, mint a magyar sorsé, az irodalomé vagy a történelemé. A 19. századi politikusokat bemutató szócikk közös indulásuk ellenére a létrejövő különbségeket hangsúlyozza Széchenyi István, Kossuth Lajos és Deák Ferenc között, míg a 20. századi politikusokról szóló éppen a hasonlóságokat mutatja fel három igen különböző világnézetű és karakterű államférfi: Ferenc József, Horthy Miklós és Kádár János között. A kortárs írók bemutató szócikk egy figurán, Esterházy Péteren keresztül vázolja a kortárs irodalom közvetíthetőségének dilemmáit, a költőkről szóló rövid írás inkább több költői életpályából rajzolja ki a tipikus magyar költő alakját. Filozófusból egyet ismerhetünk meg (Lukács Györgyöt), tudósból rögtön négyet (Szilárd Leót, Wigner Jenőt, Neumann Jánost és Teller Edét).

Hogyan lehet itt rendet teremteni? Hogyan fér meg egymás mellett a magyar üzletember és a királyné?

A kötet szerkesztését igyekeztünk úgy kialakítani, hogy a hasonló tematikájú cikkek egymás mellé kerüljenek. Így a kötet első felében a magyar élet általános jellemzőit vizsgáljuk meg (*lélek, nő, férfi, üzletember, betegség, sors*), majd a természeti és épített örökség következik (*táj, ló, haszonállat, világörökség, főváros*), ezt követik a kulturális örökség különböző formáit elemző cikkek (*jelkép, ünnep, népszokás, néptánc, népviselet, népzene, nyelv, irodalom, kortárs író, költő, festő, festmény, komolyzene, könnyűzene, operett, zeneszerző, muzsikusz, színház, filmrendező, filmszínész, fényképész*), majd a tudományos élet képviselői következ-

nek (*feltaláló, filozófus, tudós, utazó és felfedező*). Majd jön a történelem (*mondavilág, király, királyné, szent, 19. századi politikus, 20. századi politikus*), s végül a mindennapi élet apró örömeivel zárjuk a sort (*porcelán, előétel és desszert, étel, fűszer, ital, szórakozás, sport, sportoló*). Természetesen a szerkesztők által kínált sorrendet az olvasónak nem kötelessége elfogadni, s tetszőleges sorrendben is olvashatja a különböző írásokat. A *Milyen a magyar...?* egy miniciklopédia, tehát lexikonszerűen is olvasható. Az olvasó segítségére Boskovitz Oszkár, grafikus minden egyes cikkhez kis ikonokat készített. Ezek minden oldalon feltűnnek a felső sarokban, valamint a tartalomjegyzékben is megjelennek.

A könyv egységét biztosítja a szerzők szemléletmódjának rokonsága. A Balassi Bálint Magyar Kulturális Intézet Hungarológiai Tagozatának munkatársai már évek óta tudatosan készültek e kötet létrehozására. Az elmúlt egy-két évben a tizenkét szerző mindegyike tartott (és legtöbbjük még jelenleg is tart) kurzusokat a magyar kultúráról külföldi diákoknak. A földrajz, az irodalom, a történelem vagy a néprajz tanítása során mindnyájan tapasztaltuk, hogy mi az, amire a Budapesten tanuló külföldi diákok rácsodálkoznak, mi az, amit még csak nem is álmodtak, s mi az, amit el sem hisznek, annyira abszurdnak tűnik a számukra. Az évek alatt felhalmozódott tapasztalat is segíthetett abban, hogy a különböző témákhoz olyan megközelítési módokat találjunk, melyek egy nem magyar számára is hozzáférhetővé teszik sokoldalú kultúránkat. Mindemellett arra is törekedtünk, hogy ne fedjünk el, ne hallgassunk el semmit. Nem a nemzeti múltat sirató, búskomor magyarság képét kívántuk megrajzolni, nem gondoljuk, hogy a magyar – Adyval – „veréshez szokott fajta”, ugyanakkor nem akartuk elhallgatni sem a magyar kultúrpezzimizmust, sem a történelmi traumákat; nem állt szándékunkban megszépíteni életünket, nem idealizáló reklámszlogeneket gyártottunk. A magyar kultúrát kisebb-nagyobb hibáival együtt és kisebb-nagyobb erényeinek birtokában jelenítettük meg. Továbbá mindvégig tudatában voltunk annak, hogy kulturális örökségünk történetileg alakult ki, s jelenleg is folyamatosan változik. A komolyzenéről szóló cikk nyilván lassabban fogja elveszíteni aktualitását, mint a szórakozásról vagy a könnyűzenéről szóló, a magyar nyelvet bemutató cikk egyhamar nem veszíti érvényét, s reméljük, hogy a magyar film jövője előbb-utóbb előzményekké teszi a jelen kötetben olvasható összefoglalót. Tehát a feltett kérdésben (*Milyen a magyar?*) nem az általánosítás szándéka vezetett minket, a kötet cikkei nem *sub speciae aeternitatis* születettek. El kívántuk kerülni a ködös általánosítást, s csupán egy pillanatfelvételt készítettünk kultúránk jelenlegi helyzetéről.

E pillanatfelvétel természetesen a mi nézőpontunkat tükrözi. A kultúra fogalmát tágan értettük, kulturális örökségünk részének tekintettünk olyan jelenségeket és tárgyakat is, melyek nem feltétlenül állnak a kulturális hierarchia – ha egyáltalán van ilyen – magaslati pontjain. E kötetben Bartók Béla és a paprikás krumpli egyaránt fontos: mindkettő életünk része. Éppen úgy, ahogyan Puszkász és Puszkás is nagyon hasonlítanak egymásra.

Vaderna Gábor